

Overenskomstforhandlinger på LO/DA-området 1985-2007:

Konflikt, forlig og mæglingsforslag gennem 20 år

FAKTABOKS

JESPER DUE, JØRGEN STEEN MADSEN og CHRISTIAN LYHNE IBSEN

1985

OK 85 var det hidtil sidste forløb med centrale overenskomstforhandlinger med DA og LO i front. Det endte resultatløst. Forligsmanden fremsatte *12. marts* en ”skitse til en mæglingsskitse”, som DA afviste, mens LO gerne så den lagt til grund for videre forhandling. Skitsen blev lækket til DA’s store fortrydelse og den *21. marts* opgav forligsmanden videre mægling, hvorefter en *storkonflikt* blev en realitet den *24. marts*. Regeringen besluttede hurtigt at standse konflikten med et lovindgreb, men ville ikke tage udgangspunkt i den forkastede skitse. Regeringen forlængede de gældende aftaler med to år med en lønramme på 2 pct. det første og 1 ½ pct. det andet år. Desuden blev arbejdstiden nedsat med 1 time. Indgrebet gav anledning til voldsomme protestmanifestationer, der først ebbede ud efter en uges tid. Det viste sig umuligt at holde den snævre lønramme, da regeringen ikke var parat til ved lov at stoppe lønforhandlings-mulighederne i virksomhederne på minimallønsområdet.

1987

Forlig mellem de direkte overenskomtparter, der opsamledes gennem forligsmandens samlede mæglingsforslag. 4-årig aftale med en midtvejsforhandling alene om lønsatser efter to år. Forlig i jernindustrien den *16. januar* blev normgivende for de øvrige områder. Arbejdstiden blev over de fire år nedsat fra 39 til 37 timer. Den *1. februar* blev det første forlig på normallønsområdet en realitet og *11. februar* kunne forligsmanden fremsætte et samlet mæglingsforslag, der blev vedtaget af begge parter.

1989

Midtvejsforhandling alene om lønsatser. Problematisk forløb på grund af uenighed mellem regeringen og LO om indførelsen af arbejdsmarkedspension. Først den *18. februar* kom det første forlig på butiks- og kontorområdet efterfulgt af jernindustrien den *21. februar*. Der var vanskeligheder med at nå forlig for normallønsområdet, og forligsmanden måtte *3. marts* udsætte de varslede konflikter med to uger. Den *11. marts* kunne forligsmanden dog udforme et samlet mæglingsforslag, der blev vedtaget af begge parter.

1991

Industriens parter indgik *15 februar* efter to forudgående sammenbrud et skelsættende forlig, der indførte arbejdsmarkedspension i overenskomsterne.

Forliget blev retningsgivende for de øvrige områder, men pga. uenighed om opbygningen af den nye arbejdsmarkedspension fortsatte forhandlingerne ind i marts. Forligsmanden måtte udsætte den varslede konflikt med 14 dage fra den 4. marts og først umiddelbart før udløbet af denne udsættelse kunne forligsmanden fremsætte et samlet mæglingsforslag, der blev vedtaget af begge parter.

1993

Første overenskomstforhandling med de nye sektordækkende sammenslutninger Dansk Industri og CO-industri i front. Tamilsagen eksploderede i januar og Schlüterregeringen blev afløst af en ny socialdemokratisk ledet regering. Derfor trak forhandlingerne ud. Den 11. februar aftalte hovedorganisationerne og forligsmanden, at forhandlingerne herefter skulle foregå i forligsinstitutionens regi, men i praksis fortsætte på de enkelte overenskomstforhandlinger. De ny industriorganisationer nåede som de første til et toårigt forlig den 15. februar med videre udbygning af arbejdsmarkedspension og to ugers løn under sygdom. Desuden blev minimallønsområdet udvidet i den nye samlede industriaftale. Det førte til et ekstraordinært tillæg, der gjorde det vanskeligt efterfølgende at få de resterende i mål på et lidt lavere niveau. Der var især på normallønsområdet stigende frustrationer over, at man ikke kunne føre reelt selvstændige forhandlinger, men efter en lang proces mellem LO og DA, kunne forligsmanden den 27. marts fremsætte et samlet mæglingsforslag, der blev vedtaget af begge parter.

1995

Transportområdet indgik fra 28. januar til 7. februar toårige forlig før industrien til fortrydelse for DI og CO-industri. DI kunne bremse forligene på grund af sin dominerende position i DA, men da forhandlingerne 14. februar overgik til Forligsinstitutionen, og der samme dag blev indgået forlig i byggeriet, kunne processen ikke længere bremses. Industriens svar var et treårigt forlig den 28. februar for at skabe forskel til de øvrige områder. I det tredje overenskomstår blev indført løn under barselsorlov. Der skulle et langt sejtrækkeri til for at få de øvrige områder på plads, før forligsmanden den 27. marts kunne fremsætte et samlet mæglingsforslag, der blev vedtaget af begge parter.

1997

Forhandlinger uden industrien i et komplekst forløb. DA ville have treårige aftaler, så der kunne ske en sammenkædning med industrien fra 2000. LO-forbundene ville holde fast i de sædvanlige toårige forlig. Enkelte områder, fx handels- og kontorområdet den 27. januar, gik med til treårige forlig, men hovedparten endte med at indgå etårige aftaler som kompromiset, hvorefter takten med industrien allerede blev genoprettet i 1998. LO holdt længe fast, og derfor måtte forligsmanden udsætte de varslede konflikter 2 x 14 dage, før der i anden halvdel af marts kom resultater, fx byggeområdet den 18. marts og serviceområdet den 20. marts. Derefter sloges parterne om antallet af mæglingsforslag og spørgsmålet om sammenkædning. LO ønskede at adskille de etårige og treårige aftaler, og det endte derfor med to mæglingsforslag, der blev afstemt hver for sig. I slutningen af april forelå afgørelsen med et ja flertal på begge sider til både de etårige og de treårige forlig.

1998

Meget lang og vanskelig forhandling *dels* på grund af politisk indblanding, herunder tre ugers valgkamp i februar-marts, *dels* på grund af en hård linie fra Dansk Industri. De øvrige områder blev holdt i ro, mens industriens forhandlinger sneglede sig afsted. Storkonflikten tegnede sig, men den 23. marts blev indgået forlig, dvs. i forligsmandens anden udsættelsesperiode. Forliget indeholdt pensionsforbedringer, en times arbejdstidsnedsættelse på skiftehold og en ekstra fridag – juleaftensdag. I forhold til forventningerne om et væsentligt skridt i retning af den sjette ferieuge var det beskedent. På de øvrige områder opstod turbulens, fordi der her via DA blev bremsset op for pensionsstigninger for at sikre, at industrien, der var kommet bagud – på grund af de to- og treårige forlig i 1995 – igen kom på samme niveau som de andre. Der kunne derfor her opnås forlig, hvor der var plads til ½ til 1 dags yderligere frihed. Transportområdet indgik forlig den 26. til den 29. marts og byggeriet den 27. og 28. marts. Herefter kunne forligsmanden den 31. marts fremsætte mæglingsforslag. Men fredag den 24. april måtte det konstateres, at der var flertal imod på lønmodtagersiden. Derfor trådte en storkonflikt i kraft mandag den 27. april. Efter forgæves mæglingsforsøg mellem LO og DA endte situationen i et politisk indgreb torsdag den 7. maj. Regeringen lagde et par ekstra omsorgsdage oveni.

2000

Med det langtrukne forløb op til storkonflikten i 1998 in mente bestræbte parterne i industrien sig på at slutte hurtigt, og allerede den 22. januar kunne de præsentere et skelsættende fireårigt forlig, der indeholdt opbygning af arbejdsmarkedspensionen til 9 pct. og indførelse af den sjette ferieuge i form af fem feriefridage. På normallønsområdet, hvor lønnen i store træk fastlægges ved overenskomstforhandlingerne, var der stor bekymring over en så lang løbetid, og det var først efter megen armvridning i forligsinstitutionen, at der her med transportområdet i spidsen kunne indgås forlig den 9. februar. Herefter kunne LO og DA føre den afsluttende koordinerende runde i forligs-institutionen, hvor et samlet mæglingsforslag blev fremsat den 15. februar. Forslaget blev vedtaget på begge sider.

2004

Efter et forgæves forsøg i weekenden den 17.-18. januar lykkedes det DI og CO-Industri at nå et forlig to uger senere, søndag den 1. februar. Blandt hovedresultaterne var forbedret løn under barselsorlov og sygdom samt yderligere pensionsopbygning og bestemmelser, der skulle forebygge overenskomststridige arbejdsnedlæggelser. Politisk pres for central barselsfond medførte, at Dansk Industri accepterede en fælles udligningsordning for hele LO/DA-området – selv om industrien i forvejen havde deres egen fond. Det åbnede op for løsning på de fleste andre områder – om end der også i 2004 var vanskeligheder med at få et forlig igennem på normallønsområdet. Det var først i hus fredag den 20. februar. Til sidst opstod komplikationer, da NNF på slagteriområdet modsatte sig at få overført industriforligets bestemmelser om forebyggelse af konflikter. Ved LO og DA's mellemkomst blev det alligevel en realitet, som LO tog sig betalt for i de afsluttende forhandlinger i forligsinstitutionen. Et samlet mæglings-forslag blev fremsat den

26. marts og vedtaget af begge parter. Efterfølgende gennemførte Folketinget en lov, der indførte en central barselsudligning for den ikke-overenskomstdækkende del af arbejdsmarkedet.

2007

Efter sammenbrud den 17. februar i forhandlingerne mellem DI og CO-Industri omkring spørgsmålet om eksklusive uddannelsesrettigheder til forbundenes medlemmer, kommer forliget i hus en uge senere, da CO-Industri renoncerer på kravet om eksklusive rettigheder. Til gengæld for at opgive kravet, får tillidsrepræsentanter bedre vilkår. Hovedresultaterne er derudover: 1) Tre ugers forældreorlov reserveret til mændene. 2) En fritvalgsordning, hvor der indskydes 1 pct. i den treårige overenskomstperiode og desuden midlerne fra de fem feriefri-dag og søgnehellidags-betaling. 3) Starten på en kompetenceudviklingsfond, der skal bidrage til et væsentligt løft i efteruddannelsen. Arbejdsgiverne får gjort forsøgsordningen permanent, og dermed er der fortsat mulighed for i virksomhederne at fravige arbejdstidsbestemmelser mv. i overenskomsten under forudsætning af lokal enighed. Mindstelønssatserne hæves med 3 kr. første år og 2,50 kr. de to efterfølgende år, dvs. et løft i forhold til 3 x 2,25 kr. i 2004. Forliget på industriens område sætter gang i de resterende områder. Den 27. februar er det næste store område, butiksområdet, mellem HK/Handel og Dansk Erhverv forhandlet på plads. Den 28. februar falder byggeriet på plads. På normallønsområdet går det mere trægt og konfliktvarsler udsendes – det er særligt på transportområdet at bestræbelserne i forligsinstitutionen ikke bærer frugt. Den 25. marts lykkedes det endelig efter mere end 175 timers forhandlinger for HTS og 3F's Transportgruppe, at nå til et forlig om fællesoverenskomsten, der direkte eller indirekte dækker over 40.000 chauffører, lager- og havnearbejdere. Dermed skete der et gennembrud på normallønsområdet, som åbner op for forhandlinger om en lang række andre overenskomster med samme lønsystem, fx rengøringsområdet, slagterierne og fødevarerindustrien. Den 6. april fremsætter forligsmand, Asbjørn Jensen, på anbefaling af LO og DA, det endelige mæglingforslag for hele området (99 % havde indgået forlig allerede). Resultatet af urafstemning offentliggøres d. 30. april: Resultatet er et ja ved urafstemningen, hvor 55,5 pct. stemte for og 44,5 pct. stemte imod. Stemmeprocenten var på LO-området 37,1 mod 37,2 i 2004. Eneste forbund, der stemmer nej er det – i den private sektor – lille forbund, FOA, samt 3F.

Kilde: FAOS, Due & Madsen